

YVONNE VAN DIJK (LINKS) EN
ESTHER HOVENKAMP

ONNO MOLENAAR

FOTO'S ELMER SPAARGAREN EN ONNO MOLENAAR

Molen in de klas

Het zal een bijzondere belevenis zijn. Je bent 5 jaar oud en gaat met klasgenootjes naar een molen. Wandelend vanaf school doemt de grote gestalte al op. Gespannen gezichten. De wieken alleen zijn al reusachtig. Poppen, knuffels en je tas mochten niet mee, ook moest je stevige schoenen aan. Je probeert de strenge regels die juf of meester in het klaslokaal herhaaldelijk hebben verteld te onthouden maar de mix van spanning en enthousiasme is overweldigend. In het voorbijgaan heb je misschien wel eens een molen gezien. Je weet eigenlijk niet meer wat je er toen van vond. Toch ben je ondertussen nieuwsgierig gemaakt door de informatie die je over deze dag hebt gekregen. Vandaag zal je een molen van binnen zien.

Gerad Werkman, molenaar van de Grote Geert in Kantens, liet de molen graag aan zijn achterneefjes zien. Bij het rondleiden van familieleden is het echter niet gebleven. Werkman was een van de initiatiefnemers om kinderen, via school, kennis te laten maken met molens. Het dorp Kantens is klein maar pittoresk. Vanaf de stelling wijst Werkman enkele ijkpunten in het landschap aan. De kerk van Kantens is gemakkelijk te herkennen en ligt op een steenworp afstand van de molen. Daar dichtbij ligt OBS Klinkenberg, de basisschool van het dorp. Werkman besloot de kleine afstand van de molen naar de school te overbruggen en de kinderen kennis te laten maken met dit prachtige bouwwerk.

Molenleskist

In 2009 kreeg het Groninger Molenhuis tijdens de avond voor vrijwilligers, die altijd voorafgaat aan het

Groninger Molenweekend, het verzoek of het mogelijk was materiaal te ontwikkelen dat gebruikt kon worden om kinderen kennis te laten maken met en ze voor te bereiden op een bezoek aan een molen. Het Molenhuis zag heil in de vraag vanuit de achterban en deed vervolgens een aanvraag voor subsidie uit het Budget Educatie en Participatie Projecten (BEPP). Deze provinciale subsidie was bedoeld voor projecten die kinderen met cultuur en culturele uitingen in aanraking brengen. Hieronder valt ook het cultureel erfgoed, in dit geval de molen. Het project kreeg de naam 'Naar de Molen!'. Met het geld van de subsidie en rekening houdend met de wensen van de achterban werd er een begin gemaakt met de ontwikkeling van een leskist met educatief materiaal voor kinderen van verschillende leeftijden. Het resultaat is de Molenleskist. De kist, door een van de medewerkers van het Molenhuis eigenhandig in elkaar gezet, bevat veel tastbaar materiaal zoals molenstenen, een handgraanmolentje, kokers met verschillende granen en een cd-rom met een simulatie van een poldermolen. Voor molenaars en molengidsen verzorgde het Molenhuis een korte cursus 'Maak je eigen leskist'. Tijdens de cursus kregen de molenaars en molengidsen verschillende tips en adviezen zodat ze zelfstandig aan de slag kunnen gaan met het samenstellen van de leskist. Dit kan door bijvoorbeeld het verhaal over het verleden van de molen te vertellen aan de hand van foto's en verhalen. De leskist werd in het voorjaar van 2011 getest op molen Edens in Winschoten met kinderen van OBS Waterlelie in Winschoten en bij de Widde Meuln in Ten Boer met leerlingen van de CBS De Fontein uit datzelfde dorp.

Hier bleef het echter niet bij. In Kantens belandde de kist in de handen van Werkman die maar al te graag aan het project wilde deelnemen. 'Aan deze cursus heb ik veel gehad' zegt Werkman. Hij is dan ook uitermate positief gestemd over de leskist. De bedoeling is dat de molenaar of molengids zelf naar een school gaat met de leskist en deze als voorbereiding op de excursie presenteert. Zo ging ook Werkman naar de school in zijn dorp om de jeugdige toehoorders te vertellen over de wonderde wereld van de molen.

De leskist op school

Yvonne van Dijk, onderwijzeres van groep 1 en 2 van de Klinkenberg, is positief gestemd over deze ervaring. 'De molenaar was tijdens zijn presentatie heel aanschouwelijk bezig en dit viel erg goed in mijn groep. Hij liet een koffiemolen zien en zei toen 'doe er maar graan in'. Nadat er vervolgens meel uitkwam vertelde de bedreven molenaar dat dit ook in de molen op deze manier gebeurt. Alle kinderen in de klas wilden er toen dolgraag mee bezig.' Werkman vond zijn bezoek aan de klas een interessante ervaring. Hij krijgt een nauwelijks te verbloemen glimlach op zijn gezicht als het onderwerp molens en educatie ter sprake komt. Gezeten op een rieten stoel, in wat zijn kantoor lijkt in de molen, vertelt hij over zijn ervaringen met kinderen in de molen in het algemeen en de molenleskist in het bijzonder. 'Het viel mij direct op dat de kinderen al een aantal dingen over de molen wisten vóór ze hier kwamen. Dat is toch prachtig!' Dat is eveneens de ervaring van Yvonne van Dijk. Met haar kleuters heeft ze regelmatig met de molenleskist gewerkt, net als

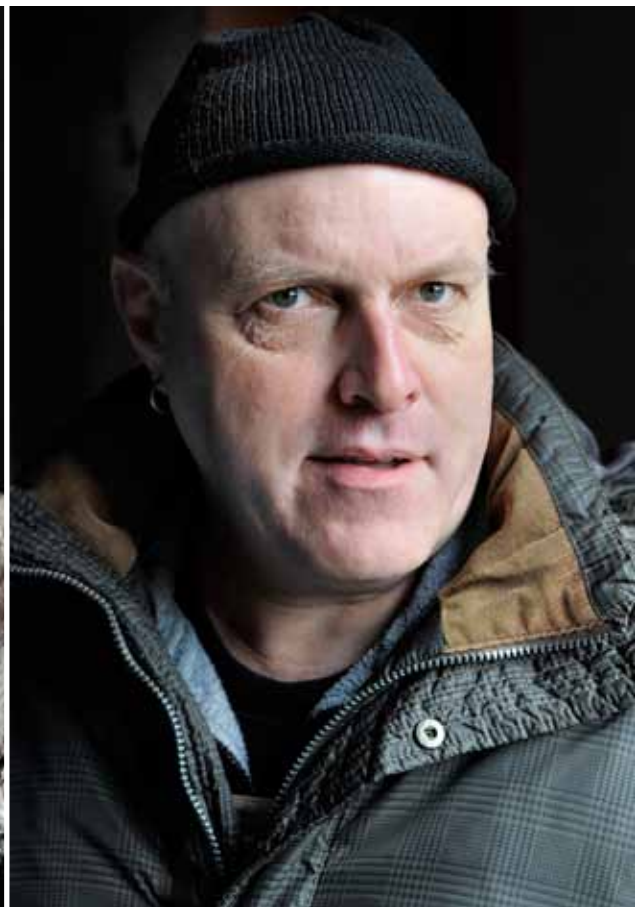
haar collega Esther Hovenkamp, juf in groep 5 en 6. Beide leerkrachten zijn uitermate positief over de leskist. Veel leerlingen waren nog nooit bij de Grote Geert binnen geweest terwijl het toch een belangrijk stuk erfgoed in het dorp is. Ook de leerlingen van de groepen 5 en 6 vonden het leuk om met de praktische onderdelen, zoals het verwerken van de graansoorten in een kleine molen, bezig te zijn en daarna de molen te bezoeken. De kinderen reageerden hier zeer enthousiast op.

Het grotere plaatje (erfgoededucatie)

De ontwikkeling van de molenleskist staat niet op zichzelf. Erfgoed als onderdeel van cultuuronderwijs lijkt binnen het onderwijs een steeds prominentere rol in te nemen. De onderwijsraad heeft een rapport over cultuur in het onderwijs uitgebracht en de reeds genoemde BEPP subsidie heeft in de nieuwe subsidieperiode een waardige opvolger in het programma Cultuureducatie met Kwaliteit Groningen. De verschillende initiatieven en aangeboden mogelijkheden om kinderen al op jonge leeftijd in aanraking te laten komen met cultureel erfgoed vallen onder de noemer erfgoededucatie. Dit houdt in dat kinderen zich al op jonge leeftijd bewust worden van cultureel erfgoed in hun omgeving.

Breed publieksbereik

Erfgoededucatie is onderdeel van een breed publieksbereik en richt zich met name op leren in schoolverband (het binnenschools leren). De leskist sluit hier naadloos bij aan. Het overige publieksbereik richt zich meer op overdracht van informatie buiten school en op

andere doelgroepen: Eeuwkje Venema, molengids van de molen in Niebert, komt ook met deze laatste kant van educatie in aanraking. De molen maakt namelijk deel uit van 'Tante van de Tijd', een goedlopend erfgoededucatietraject waarbij het Museumhuis Groningen samenwerkt met Kunststation C en dat is ontwikkeld voor basisscholen en erfgoedinstellingen in de gemeente Marum. Dit traject heeft eveneens als doelstelling om kinderen op jonge leeftijd (van vier tot veertien jaar) gedurende hun schoolloopbaan kennis te laten maken met het lokale culturele erfgoed. Op deze manier leren zij hun omgeving, groep voor groep, beter kennen. De leerlingen van de groepen 1 en 2 van de basisscholen in de gemeente Marum gaan met het project *De Molenmuis* aan de slag en komen zo spelenderwijs met de molen in aanraking. *De Molenmuis* is een prentenboek voor kleuters dat gaat over een muis die allerlei avonturen beleeft in de molen. Het project is volgens Eeuwkje succesvol. Haar is het opgevallen dat als er een groep kinderen is langs geweest het regelmatig voorkomt dat veel kinderen nog eens terugkomen met ouders en broertjes of zusjes die niet binnen schoolverband in aanraking zouden komen met de molen. Op deze manier wordt er een grotere groep personen bereikt.

Bezoek werkt lang door

Van Dijk en Hovenkamp ervaren dat een bezoek aan de molen lang doorwerkt bij kinderen. 'De molen is ook iets typisch Nederlands' zegt Van Dijk en in andere lessen komen de ervaringen van de kinderen met de molen dan ook regelmatig terug. 'Laatst, tijdens het voorlezen van een prentenboek, liep er in het verhaal iemand door het graan, de link met de molen was toen snel gelegd.' Tijdens een geschiedenisles van Hoven-

kamp werd de zeis behandeld en ook daar kon er snel gerefereerd worden aan de ervaringen met de molen. Wel erkennen zowel Van Dijk, Hovenkamp en Werkman als Venema dat het een gestaag proces is en dat het er bij de jongste kinderen voornamelijk met name gaat om de molen een keer van binnen te zien. Eeuwkje: 'De jongste kinderen vertellen we wel dat de molen oud is maar veel verder dan 'honderd jaar is heel erg oud' komen we nog niet bij deze groepen.' Van Dijk heeft met haar leerlingen dezelfde ervaring. Zij refereert dan meestal aan de leeftijd van opa en oma en vertelt dan dat de molen zelfs nog ouder is. Gedetailleerde informatie over de molen hoeft je op die leeftijd nog niet te geven is de strekking van zowel de onderwijzeres als de molengids. Dat ligt anders bij de leerlingen van Hovenkamp. 'Bij ons behandelen we zelfs al de vraag: wat zijn monumenten? Daarnaast gaan wij al wel in op jaartallen. Voor groep 5 blijft het allemaal nog een beetje abstract maar de leerlingen van groep 6 begrijpen deze feitelijke informatie al een stuk beter.' Werkman is van mening dat het vooral om het grote plaatje gaat: kinderen in aanraking laten komen met de molen. Daaraan is de daadwerkelijke kennis van molens in eerste instantie ondergeschikt. Van Dijk en Hovenkamp zijn van mening dat erfgoededucatie van belang is om kinderen bewust te maken van het cultureel erfgoed in het algemeen maar van het erfgoed in de nabije omgeving in het bijzonder. Dat de kinderen van de Klinkenberg naar de molen in hun eigen dorp gaan sluit daar dan ook goed bij aan. 'Leer eerst maar eens het erfgoed in de eigen regio kennen. Als de leerlingen zich daar bewust van zijn kan men een volgende stap maken.'